

NUORET HISTORIAN LÄHTEILLÄ

TUOMAS LOHI

on nuorin, 23-vuotias, historia-alalla väitellyt tohtori. Hän toimii Muhoksen lukion ja yläasteen historian ja uskonnon opettajana.

■ Historia on identiteettimme peruspilari. Se antaa yksilölle juuret ja kansalle menneisyyden. Historia paljastaa mikro- ja makrotason kehityslinjat, mutta osoittaa myös, etteivät yleiset lainalaisuudet sitä välttämättä sido: odottamattomat käännteet kuuluvat historiaan. Yllättävyydessä piilee suola, joka saa monen historiasta kiinnostuneen janoiseksi. Uteliaisuus menneisyyttä kohtaan käy vastustamattomaksi. Tiedonjano on pakottanut monen nuorensikin etsimään tietä historian lähteille. Kysymyksiin halutaan vastauksia, tätä päivää ja tulevaisuutta varten. Tieto on tietämättömyyden paras vastalääke.

Historiantutkimuksen tehtävänä on tuottaa uutta ja luotettavaa tietoa menneisyydestä. Tutkimusprosessissa tutkimustehtävä, kysymykset, menetelmät, lähteet ja tulkinat sekä itse esitys nivoutuvat toisiinsa. Vastuu tiedon muodostamisesta on tutkijalla, joka kokoaa tutkimuksen eri elementit tieteelliset kriteerit täyttäväksi ja ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi. Hänen tehtävänä on koota menneisyydestä tiedon palat ja asettaa ne kohdalleen. Tehtävä on vaativa

ja rima niin korkealla, että se yllättää helposti etenkin nuoren, jonka tutkijanidentiteetti on vasta kypsymässä.

Proseminaari- ja graduvaiheissa saadut kokemukset vaikuttavat olennaisesti opiskelijan intoon jatkaa uraansa historiantutkijana. Menestys innostaa ja ruokkii itsetuntoa. Vastoinkäymiset kasvattavat, mutta aiheuttavat helposti myös rimakauhun, johon lupaavakin tutkija voi lannistua. Alku onkin tutkimuksen ja tutkijanuran kannalta erityisen tärkeä vaihe. Siihen kannattaa paneutua vakavasti.

Pätevä historiantutkimus vaatii paitsi teknisiä valmiuksia tekstin tuottamiseen myös tietoa, luovuutta, näkemystä, rohkeutta ja kykyä tehdä johtopäätöksiä sekä taitoa hallita kokonaisuuksia. Monien historianopiskelijoiden vaikeudet alkavat todella vasta siinä vaiheessa, jolloin opinnoista on jäljellä pelkästään lopputyö. Pro gradusta voi muodostua tuskastuttava prosessi, joka siirtää valmistumista vuosiksi eteenpäin. Eikä ihme, sillä tieteellisen tekstin tuottamista ei yliopistolla proseminaaria lukuun ottamatta juurikaan harjoitella. Tutkimukselliset artikkelit ja esseet ovat harvinaisia. Opiskeluvuodet kuluvat tenttikirjojen ja luento- muistiinpanojen parissa. Tieto ja tiedon soveltaminen kohtaavat liian harvoin. Metodiatopin kurssit ja seminaari-istunnot eivät tilannetta liioin lääkitse. Perustutkimusta suorittavan valmiudet tieteellisen tutkimuksen tekemiseen jäävät vähäisiksi.

Ongelmaa syventää yliopistojen kiristynyt talous- ja henkilöstöpolitiikka, joka on johtanut resurssien vähenemiseen ja siihen, että laitokset toimivat minimimiehityksellä. Koska mahdollisuudet opiskelijoiden laa-

dukkaaseen ohjaukseen ovat rajalliset, voimavarat on keskitettävä perusopetukseen. Tutkimusprosessiin ja siihen liittyviin kysymyksiin ei ehditä paneutua. Opiskelija jääkin usein yksin tutkimusongelmiensa kanssa. Vaikeuksien kasaantuessa niiden räjähdysalttius kasvaa. Monen historianopiskelijan pioneerityö, pro gradu, uhkaa saada onnettoman lähdön. Moni orastava tutkijasielu näivettyy, ehkäpä turhaan. Jokainen menetys on isku vasten historian tutkimuksen kasvoja. Nuorissa kun on historia-alanakin tulevaisuus.

Historian jatkokoulutukseen ei Suomessa järjestetä erillisiä pääsykokeita. Opiskelijan teoreettiset ja metodiset valmiudet testataan perustutkinnon opinnäytetyössä. Historia-alan maisteritasonkaan tutkinto ei anna kuitenkaan riittävästi eväitä tieteellisen tutkimustekstin tuottamisen, mikä heijastuu jatko-opiskelijoihin. Tutkijanuran valinneiden on opeteltava alansa perusvalmiudet usein itsenäisesti, ja heidän on hankittava siinä tarvittavat työvälineet oma-aloitteisesti. Käytäntö hidastaa tutkimustyötä, mutta mitataa toisaalta tutkijan lahjakkuutta, intoa, itsekuria ja aktiivisuutta. Jatko-opiskelijoihin kohdistuviin odotuksiin nähden käytäntö aiheuttaa ristiriitaisia paineita. Tutkimukset venyvät. Tarve aikataulujen nopeuttamiseksi ja resurssien tehokkaaksi hyödyntämiseksi kasvaa. Tuskinpa on tarkoitus, että jatko-tutkijat kuluttavat aikaansa alkeiden opeteluun. Perustutkintokausi on sitä varten.

Taloudellinen hyötyajattelu ja rahan valta tuntuvat historian tutkimuksenkin piirissä. Kilpailu harvoista tutkijaviroista, tutkijakoulutuspaikoista ja säätiöiden myöntämisestä apurahoista kiristyy, kun aiempaa useampi maisteri haluaisi siirtyä tohtoriputkeen. Siihen myös kannustetaan, eikä vähiten taloudellisin perustein. Kehityksellä on hyvät puolensa. Korkeatasoisen tieteellisen tutkimuksen lisääntyminen kohottaa kansansivistystasoa ja parantaa maamme kansainvälistä kilpailukykyä. Koveneva kilpailu vähenevistä tutkimusrahoista pakottaa puolestaan ”laiskankin” töihin. Epävarmuus tutkimusrahoituksen jatkosta tehostaa ajankäyttöä ja nopeuttaa työn valmistumista.

Tehoajattelu on kuitenkin ongelmallista historian tutkimuksen näkökulmasta. Raha ja aika uhkaavat muodostua myös tutkimuksen sisältöä ja laatua määritteleviksi tekijöiksi. Rahoittajat voivat sijoituksillaan vaikuttaa historian tutkimuksen suuntaviivoihin. Tiedettä popularisoidaan, mikä suosii yhtä ja sorsii toista. Häviäjän asemaan jää usein pitkäjänteinen ja tarkkaan dokumentaatioon nojaava perustutkimus. Se ei ole trendikästä eikä yleisöön menevää. Korkeatasoista perustutkimusta ei voida tehdä kello kaulassa. Perustutkimus on kuitenkin historiatieteen selkäranka. Sen aseman turvaaminen onkin yksi historian tutkimuksemme suurista haasteista ja velvoittaa ikään katsomatta jokaista alan tutkijaa. Nuorten ja kokeneiden on kannettava tämä vastuu yhdessä. ■